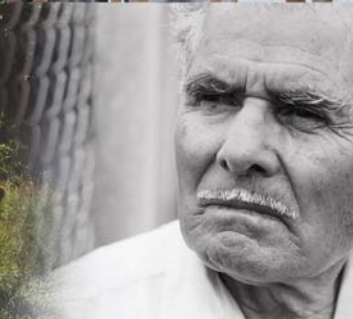

Шта је шизофренија?

(What is schizophrenia?)

Шта је шизофренија?

Типично је да код особа које пате од шизофреније долази до промена у понашању, начину на који доживљавају околинду као и до поремећаја у начину на који размишљају, што може да искриви њихову слику о стварности. Овакво стање се назива психоза.

Шизофренија је душевна болест и људе је често срамота када пате од ове болести и о њој се шире погрешне информације. Ово често појачава бол како код особе тако и код његове/њене породице.

Шизофренија се обично јавља по први пут између 15. и 20. године живота, иако се може појавити и касније. Међу целокупном популацијом, шизофренија је заступљена у око 1% случајева.

Око једне трећине људи са шизофренијом доживе само једну или неколико кратких епизода болести у животу. Код осталих, то се може понављати или постати доживотни здравствени проблем.

Болест може почети нагло, појавом акутних симптома у периоду од неколико недеља или се може развити споро, месецима или чак годинама.

У почетној фази, особа се обично повлачи од других, постаје депресивна, осећа тескобу и испољава необичне идеје или изузетне страхове. Врло је важно приметити ове прве знакове да би се што пре почело са третманом.

Рано уочавање болести као и ефикасан рани третман су кључни за будућност оболелих од шизофреније.

Шизофренија је обољење о коме постоје многа погрешна схватања. Због тога они који болују, као и њихове породице и неговатељи, осећају срам, изолованост и дискриминацију.

Уобичајени мит је да су особе које болују од шизофреније опасне. Заправо, оне су ретко опасне а посебно када примају одговарајући третман и помоћ. Врло ретко, мали број особа које болују од шизофреније могу постати агресивни када пролазе кроз акутну, нетретирану епизоду психозе, а све због њихових страхова и умишљања. У највећем броју случајева особа усмерава ту агресију на себе и постоји велики ризик од самоубиства.

Шизофренија се често грешком назива 'расцеп личности'. Ово није тачно; лица која болују од шизофреније могу да пате од заблуда и да им је осећај за стварност искривљен али немају 'вишеструке личности'.

Интелектуалне способности особа које болују од шизофреније су у нормалним границама и оне нису умно заостале иако, у току јаког напада, акутни симптоми психозе могу да утичу на њихову способност размишљања.

Који су симптоми шизофреније?

Најзначајнији симптоми шизофреније су:

- Умишљања – лажна уверења да их неко прогања, да су криви, да су величанствени или да су под контролом вањских сила. Понекад особе које болују од шизофреније говоре о заверама против њих или сматрају да су специјално надарени или моћни. Понекад се повуку или крију од људи да би избегли умишљено прогањање.
- Халуцинације – најчешће су оне када особа чује гласове. Мање честе халуцинације су када особа види, осећа мирис или окус ствари које јој изгледају врло стварне а заправо не постоје.
- Поремећај размишљања - говор особе је нелогичан и тешко га је пратити. Размишљања и говор могу бити расути и неповезани.

Други симптоми шизофреније обухватају:

- Недостатак воље – особа је изгубила способност да се укључи у свакодневне активности као што је кување или прање. Овакав недостатак воље, мотивације и иницијативе је саставни део болести а не лењост.
- Тегобе при размишљању - особа може да има проблема са концентрацијом, памћењем као и способношћу да планира и орга-

низује . Овим се отежава њихова способност расуђивања, комуницирања и обављања свакодневних обавеза.

- Отупљеност у изражавању осећања - способност изражавања осећања је значајно умањена. Ово је често праћено неприкладним реаговањем на срећне или тужне догађаје.
- Повлачење из друштва - може бити узроковано бројним факторима укључујући страх да ће их неко повредити или страх од дружења јер особа осећа да је изгубила вештину опхођења с другима.
- Неспособност да сагледа сопствено стање – пошто особа доживљава своје умишљања и халуцинације као стварне, врло често се дешава да особа оболела од шизофреније није свесна своје болести. Ово може бити јако болно за породицу и неговатеље. Недостатак увида у сопствено стање може бити разлог зашто особе која болују од шизофреније одбијају да прихвате третман који им може помоћи. Одбијање третмана може бити узроковано и нежељеним нуспојавама узрокованим неким лековима.

Шта узрокује шизофренију?

Не постоји само један узрок, него се сматра да неколико фактора доприносе појави шизофреније.

Мушкарци и жене су подједнако подложни појави ове душевне болести у свим фазама живота иако се код мушкараца обично јавља раније.

Генетски фактори

Склоност ка шизофренији може се преносити у породици. Болест се јавља само код једног процента од целокупне популације у току њиховог живота али ако један родитељ има шизофренију онда постоји 10% вероватноће да ће се болест појавити код деце док се у 90% случајева неће појавити.

Биохемијски фактори

Сматра се да одређене биохемијске супстанце у мозгу доприносе појави шизофреније, посебно допамин - преносник нервних импулса. Један од могућих разлога који узрокује поремећај хемијске равнотеже је генетска склоност особе ка овој болести. Компликације у току трудноће или порођаја које узрокују структурне промене у мозгу могу такође допринети појави болести.

Односи у породици

Није доказано да односи у породици доприносе појави болести. Ипак, неке особе које болују од шизофреније су осетљиве на затегнуте односе у породици и такви односи могу узроковати поновне епизоде болести.

Стрес

Добро је познато да стресне ситуације често предходе појави шизофреније. Код преосетљивих особа, овакве ситуације поспешују развој болести.

Пре него што било који акутни знакови болести постану приметни, особе које болују од шизофреније често постају узнемирене, раздражљиве и нису у стању да се концентришу. Ово може довести до погоршања ситуације на послу, са учењем или погоршања односа са другима. Често се ови фактори сматрају одговорним за појаву болести а у ствари је болест та која је узроковала овако стресну ситуацију. Због тога није јасно да ли је стрес узрок или последица шизофреније.

Употреба алкохола и других дрога

Штетно дејство алкохола и других дрога, а посебно марихуане и амфетамина, могу изазвати појаву психозе код лица која су склона шизофренији. Употреба штетних супстанци не узрокује шизофренију али се доводи у јаку везу са њеном поновном појавом.

Особе које болују од шизофреније су склоне алкохолу и дрогама више него остали људи, што је јако штетно за њихов третман.

Познато је да велики број лица која болују од шизофреније пуши што утиче на погоршање њиховог физичког здравља.

Које врсте третмана постоје?

Најефикаснији третман за шизофренију подразумева употребу лекова, психотерапију као и помоћ других да би се умањио утицај болести на свакодневни живот.

Важно је образовати људе о болести и научити их како да ефикасно реагују на ране знакове упозорења који упућују на напад.

Са увођењем лекова за психозу дошло је до револуције у пољу третмана шизофреније. Сада већина оболелих може да живи у заједници а не у болници. Неки људи никада не буду лечени у болници него здравствене услуге добијају у друштвеној заједници.

Лекови делују тако што поправљају нарушену равнотежу хемикалија. Најновији, добро тестирани лекови, доприносе комплетнијем опоравку и изазивају мањи број нус-појава.

Шизофренија је болест као и многе физичке болести. Као што инсулин спашава животе оболелих од шећерне болести, тако и лекови за психозу спашавају живот особе са шизофренијом. Као што је случај са шећерном болешћу, неки људи морају узимати лекове до краја живота да би одржавали симптоме под контролом и да би спречили поновне епизоде шизофреније.

Промене у начину живота, као што је смањење уноса штетних алкохола и других дрога и средстава који

могу узроковати нападе, могу допринети опоравку особе.

Иако не постоји лек за шизофренију, редовни прегледи код лекара или психијатра као и евентуалне посете мултидисциплинарном тиму стручњака (нпр. тим медицинских сестара специјализованих за душевно здравље, социјалних радника, терапеута за радну терапију и психолога) могу помоћи особи да одржава своје симптоме под контролом и да живи целовитим и продуктивним животом.

Такође, вршњаци могу бити врло користан извор информација, помоћи и наде.

Понекад специфичне терапије усмерене на одређене симптоме, нпр. на умишљања, могу бити од користи. Такође се морају решавати проблеми са физичким здрављем.

Рехабилитациони центри за психијатријске инвалиде могу помоћи око проблема везаних за посао, финансије, смештај, дружење и усамљеност.

Често се породица и пријатељи особа оболелих од шизофреније осећају збуњено и огорчено. Подршка, образовање као и боље разумевање у заједници играју важну улогу у третману.

Где се обратити за помоћ

- лекару опште праксе
- здравственом центру у заједници
- здравственом центру за душевно здравље у заједници.

За информације о службама потражите бројеве у месном телефонском именику под 'Помоћ у заједници и социјалне службе' (Community Help and Welfare Services) и под дежурним службама које раде 24 сата.

Ако вам је потребан тумач позовите ТИС (TIS) на 13 14 50.

За хитне саветодавне услуге, позовите дежурну линију 'Lifeline' на 13 11 14. 'Lifeline' вас такође може повезати са другим службама и пружити вам додатне информације и помоћ.

За више информација посетите:

www.mifa.org.au

www.ranzcp.org

www.sane.org

www.mmha.org.au

Insert your local details here

О овој брошури

Ова брошура је део серије на тему душевне болести коју је финансира-ла аустралска влада а у склопу др-жавне стратегије за душевно здрав-ље (National Mental Health Strategy).

Остале брошуре из ове серије:

- Шта је душевна болест?
- Шта је анксиозни поремећај?
- Шта је манијакална депресија?
- Шта је депресивни поремећај?
- Шта је поремећај исхране?
- Шта је поремећај личности?

Ове брошуре можете добити бес-платно ако се обратите Одељењу за душевно здравље при Министартсву за здравље и стара лица аустралске владе на ову адресу:

GPO Box 9848

CANBERRA ACT 2601

телефон 1800 066 247

факс 1800 634 400

www.health.gov.au/mentalhealth

За брошуре на другим језицима позовите Мултикултурно душевно здравље Аустралије (Multicultural Mental Health Australia) на (02) 9840 3333
www.mmha.org.au

